

CONCEPTUL
Program național pentru dezvoltarea sectorului agroalimentar și a zonelor rurale
pentru perioada 2023-2026

1. Denumirea documentului
Program național pentru dezvoltarea sectorului agroalimentar și a spațiului rural pentru perioada 2023-2026
2. Tipul documentului care se propune a fi elaborat
<p>Programul va fi elaborat în conformitate cu prevederile Hotărârii Guvernului nr.386/2020 cu privire la planificarea, elaborarea, aprobarea, implementarea, monitorizarea și evaluarea documentelor de politici publice, Legii nr.100/2017 cu privire la actele normative și va viza domeniul de activitate al Guvernului în ce privește agricultura și dezvoltarea rurală. Intervențiile principale vor ține de agricultură și ramurile ei în mod integral, industria alimentară și spațiul rural. Domeniile conexe ale Programului sunt integrare europeană, învățământ, cercetare și inovare, incluziune socială și integrare pe piața muncii, comerț, tehnologii informaționale, turism, infrastructură, transport și dezvoltare regională, protecția mediului înconjurător și a resurselor naturale, siguranța alimentelor, servicii publice, evidență și statistică.</p> <p>Programul, în perioada 2023-2026, va pune în aplicare Strategia Națională de Dezvoltare Agricolă și Rurală 2023-2030, și va asigura un cadru de implementare sinergic atingerii obiectivelor Strategiei de Securitate Alimentară 2023-2030.</p>
3. Problema ce urmează a fi abordată
<p>Sectorul agroalimentar are o importanță strategică în dezvoltarea socio-economică a Republicii Moldova. Contribuie cu cca 22% la PIB, cu peste 43% la exportul țării, înregistrând o dinamică de creștere mai mare față de exportul de produse nealimentare, și un sold pozitiv al balanței comerciale de cca 50%. Reprezintă pilonul de bază pentru asigurarea securității alimentare a țării, asigură cu locuri de muncă pentru peste 21% din populația economic activă, și prezintă un nivel înalt de interconectivitate cu alte sectoare economice precum ar fi financiar-bancar, transport, comerț ș.a., contribuind semnificativ la formarea, în cadrul acestora, a valorii adăugate brute.</p> <p>Pentru zonele rurale, care cuprind 57.6% din populație și marea parte a teritoriului țării, sectorul agroalimentar are un rol esențial din perspectiva dezvoltării sociale, economice și de mediu, și este o componentă fundamentală a economiei rurale. Acesta are o contribuție determinantă pentru asigurarea veniturilor, implementarea măsurilor de reducere a vulnerabilităților și creșterea bunăstării populației rurale.</p> <p>Progresul lent de dezvoltare rurală este corelat cu tendința continuă de depopulare a mediului rural în baza migrației și îmbătrânirii populației. Mediul rural rămâne în continuare neatractiv pentru populație, factorii principali care determină migrația fiind condițiile precare de trai și muncă, și anume: asigurarea insuficientă cu infrastructura fizică de bază; accesul scăzut la infrastructura socială precum servicii de sănătate, educație și sociale; iar cel mai influent factor se consideră a fi lipsa oportunităților de angajare în câmpul muncii, care determină nivelul scăzut al veniturilor în mediul rural și o rată înaltă a sărăciei absolute.</p> <p>Politicile de stat în domeniul agriculturii și dezvoltării rurale în ciclul precedent de programare strategică au fost reprezentate de Strategia Națională de Dezvoltare Agricolă și</p>

Rurală (SNDAR) 2014 – 2020 aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 409/2014 și Planul de Acțiuni privind implementarea Strategiei aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 772/2015. Ambele documente au fost revizuite în anul 2018 în baza rezultatelor evaluării la mijloc de termen, și au fost supuse evaluării finale.

Contrar cadrului de implementare prevăzut de planul de acțiuni al Strategiei, nu au fost dezvoltate pe deplin și în termen util programele dedicate fiecărei componente. Lipsa unor rezultate scontate măsurabile, sau caracterul nedefinit al unor indicatori utilizați au creat dificultăți în cuantificarea nivelului de implementare a mai multor acțiuni din SNDAR 2014-2020, în particular: nerespectarea termenilor de implementare și a obiectivelor urmărite prin dezvoltarea și adoptarea documentelor de planificare strategică sub-sectoriale, o coordonare redusă între intervențiile din documentele de politici sub-sectoriale acestea intersectându-se în cazul diferitor direcții de dezvoltare, interoperabilitate scăzută între instituții în ceea ce privește definirea domeniilor de intervenție și acțiunilor specifice.

Programul prin sistemul de investiții, măsuri de consolidare a capacităților administrative și de reglementare va crea premisele de îndeplinire, răspuns și rezolvare a priorităților cheie de dezvoltare și problemelor cu care se confruntă sectorul agricol și zona rurală a Republicii Moldova, stabilind modurile de remediere a acestora.

- Punerea în practică a unui sistem instituțional și regulatoriu eficient bazat pe arhitectura și cerințele de funcționare a Politicii Agricole Comune

Implementarea SNDAR 2023 - 2030 va fi asigurată prin intermediul programului unic care să acopere integral domeniile vizate, programul actual acoperind perioada 2023-2026. Abordarea dată reprezintă un proces de aliniere la modalitatea de programare și implementare aplicată în Uniunea Europeană în cadrul Politicii Agricole Comune, fiind pregătită capacitatea de atragere și gestiune a fondurilor europene de preaderare. Sistemul de planificare a finanțării pe măsuri în cadrul Programului implică alocarea fondurilor necesare pentru toate măsurile cuprinse pentru întreaga perioadă de desfășurare, asigurând o coagulare sinergică a contribuției din sursele bugetului de stat și a asistenței multiplilor parteneri de dezvoltare.

Dincolo de asigurarea implementării prevederilor Acordului de Asociere dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană, și respectiv a Programului de asociere UE - Republica Moldova pentru perioada 2021-2027, în cadrul Programul va fi luat în considerare faptul obținerii de către Republica Moldova a statutului de țară candidată la UE. Aceasta presupune necesitatea consolidării apropierei politice și legislative de Politica Agricolă Comună, asigurării unui cadru sinergic de acțiuni Pactului Verde European, focusat în particular pe obiectivele Strategiei "De la fermă la Consumator" și a Strategiei UE în domeniul biodiversității pentru 2030. Sinergic cu prioritățile agendei de integrare europeană, implementarea programului va necesita dezvoltarea și crearea cadrului instituțional de aplicare a cerințelor de racordare și aliniere la acquis-ul și soluțiile instituționale ale UE.

Programul se va baza pe un sistem de alocare a resurselor conform priorităților de dezvoltare cu aplicarea criteriilor de departajare și încurajare a domeniilor prioritare. Va fi stabilită baza eficientizării sistemului de alocare și verificare a resurselor în raport cu obiectivele urmărite prin implementarea unui sistem integrat de administrare și gestiune a plăților și o mai bună cunoaștere a datelor din teren.

- Impactul schimbărilor climatice asupra agriculturii și implicit a asigurării securității alimentare

Schimbările climatice reprezintă una din cele mai importante probleme care afectează populația, regnul natural și dezvoltarea economică. În cazul Republicii Moldova sunt vădit reflectate în formă de temperaturi ridicate pe perioada de vegetație, lipsa învelișului de zăpadă și variațiile termice în perioada de iarnă, perioade mari fără precipitații și scăderea accentuată a volumului mediu anual, calitatea și cantitatea apei pentru irigare, creșterea frecvenței fenomenelor meteorologice adverse, inclusiv a secetelor severe, ploilor abundente care distrug stratul fertil al solului. Este estimată scăderea disponibilității apei din cauza temperaturilor crescute și a ratelor de evapotranspirație, scăderea productivității din cauza creșterii stresului hidric asupra culturilor, impactul crescând al evenimentelor meteorologice extreme precum furtunile cu grindină, înghețurile târzii, inundații, secete majore și modificării categoriilor de dăunători și boli.

Vulnerabilitatea accentuată cauzată de schimbările climatice, impune necesitatea unei abordări ample din perspectiva măsurilor de prevenire, combatere, adaptare și creștere a rezilienței producătorilor agricoli și populației rurale. Pierderile cauzate asupra randamentelor la recoltă, care pot fi chiar de compromitere a acestora, necesită o abordare complexă și integrată a măsurilor.

Programul va asigura cadrul și măsurile de sprijin pentru revizuirea, accesul și respectarea tehnologiilor de producere, disponibilitatea soiurilor de plante și a raselor de animale adaptate la noile condiții, consolidarea sistemului de transfer de cunoștințe și formare a producătorilor. Creșterea frecvenței fenomenelor extreme cu un impact asupra sectorului agricol și a pierderilor, atât cantitative cât și calitative, impun necesitatea reevaluării sistemului de asigurare în agricultură și punerii în practică a unei intervenții ce vizează gestionarea riscurilor, implicit a mecanismelor prin care vor fi gestionate și acordate fondurile pentru acoperirea pierderilor calitative și cantitative de producție.

- Utilizarea insuficientă a practicilor benefice pentru climă și mediu, inclusiv de conservare a resurselor naturale

Terenurile agricole ocupă în prezent peste 70% din suprafața totală a Moldovei. Practicile agricole neadecvate și pășunatul necorespunzător reprezintă o problemă cu efect direct sau indirect asupra biodiversității. Cazurile de utilizare excesivă a îngrășămintelor și produselor de protecție a plantelor, împreună cu creșterea depunerii sedimentelor în ape din cauza eroziunii solului, au efecte negative asupra ecosistemelor și biodiversității acvatice. Degradarea terenurilor agricole este o provocare pentru funcționarea sectorului agroindustrial din Republica Moldova și a menținerii biodiversității. Cauzele degradării solului sunt fie de origine naturală, fie legate, direct sau indirect, de activitatea umană.

Evaluarea finală a implementării SNDAR 2014-2020 a evidențiat cel mai mic nivel de implementare în realizarea obiectivului specific ”Sprijinirea tehnologiilor de producție prietenoase mediului, a produselor ecologice, inclusiv a biodiversității”, în special prin ritmul lent de stabilire și reabilitare a fâșiilor antierozionale și de extindere a suprafeței terenurilor încadrate în sistemul ecologic de producere.

Încurajarea practicilor benefice pentru mediu și climă reprezintă răspunsul rapid de atenuare a anumitor efecte ale schimbărilor climatice, de protejare și creștere a rezilienței fermierilor la impactul lor, de a asigura sustenabilitatea producerii.

Programul va adresa problema printr-un set integrat de măsuri atât targetate cât și prin intercorelare cu alte măsuri cheie, inclusiv prin mecanisme de stimulare. Acestea au rolul de a contribui la dezvoltarea agriculturii în condițiile unei creșterii durabile și al conservării și protejării resurselor naturale prin o gestionare eficientă a tuturor inputurilor.

- Consolidarea competitivității sectorului agroalimentar, promovarea modernizării și dezvoltării sectoarelor cu valoare adăugată înaltă și a accesului la piață

Deși SNDAR 2014-2020 a constatat și stabilit drept o problemă majoră poziția dominantă a produselor agricole cu valoare redusă, politica de suport nu a contribuit decisiv la modificarea structurii producerii, fiind continuate tendințele de creștere a volumului producției culturilor cerealiere și celor tehnice, și o scădere a producției de legume și ale sub-sectorului zootehnic.

Rolului sistemul de politici în anticiparea și direcționarea proceselor de modificare structurală și asigurare a dezvoltării, competitivității și sustenabilității producerii în sector a fost afectată de reziliența redusă față de factorii disruptivi, atât al sectorului agroalimentar cât și a economiei în ansamblu, și de necesitățile de consolidare a cadrului regulatoriu, instituțional și de sprijin.

Stadiul incipient de dezvoltare a mecanismelor de asigurare a integrării pe piața și de promovare a procesării producției agricole, diminuarea competitivității sectorului zootehnic, în special a celui de creștere a bovinelor, a condus la extinderea valorificării producției sub formă de materie primă, și la o creștere a tendinței de micșorare a tipurilor de culturi agricole în asolament cu trei, maximum patru culturi: grâu (sau alta cultura cerealierea), porumb, floarea soarelui și rapiță, excluzând practic creșterea culturilor furajere, fixatoare de azot și legume în câmp.

Alocarea resurselor pe sub-sectoare a fost neproportională și în mare parte contrară logicii intervenției SNADR 2014-2020 fiind subfinanțate unele sectoare cu valoare adăugată ridicată. Măsurile de sprijin pentru sectorul zootehnic nu au avut un impact determinant, pe domeniile susținute, cu excepția apiculturii și cuniculturii, menținându-se tendința descendentă a volumului producției și șeptelului de animale. Această tendință prezintă riscuri sporite din punct de vedere a asigurării unui nivel strategic de autosuficiență cu produse, a aprovizionării cu îngrășăminte de natură organică, și restrânge beneficiile pentru dezvoltarea rurală.

Nu a fost asigurată o balansare între demersurile de sprijin pe diferite domenii, fiind atinsă o creștere a producției de produse cu valoare adăugată redusă, precum și de fructe și nuci în baza unei finanțări substanțiale pentru mecanizarea proceselor de producere, și de stabilire a livezilor superintensive.

Un impact negativ asupra potențialului de valorificare a oportunităților și capacității de reacție la factorii de criză a fost determinat accentul scăzut pentru investițiile în domeniul infrastructurii de postrecoltare și procesare, corelat cu rezultatele modeste în domeniul asocierii producătorilor agricoli, al stabilirii mecanismelor de promovare pe piața și de intervenție, de dezvoltare a unui sistem integrat învățământ cercetare extensie, precum și de slabe rezultate în sincronizarea acțiunilor de sprijin cu cele de dezvoltare și ajustare a cadrului regulatoriu și instituțional.

Programul va fi bazat pe o abordare integrată și echilibrată pentru a asigura creșterea ponderii produselor cu valoare adăugată înaltă, a competitivității sectorului și de consolidare a contribuției acestuia la dezvoltarea rurală. De asemenea este avută în vedere complementaritatea tipurilor de sprijin prevăzute și efectul multiplicator în economie al acestora.

Va fi asigurată o susținere a tuturor sub-sectoarelor, inclusiv a celor cu o atenție redusă în cadrul ciclului precedent de programare, și oferită o importanță sporită instrumentelor de catalizare a mecanismelor de dezvoltare și transformare în sector precum ar fi asocierea producătorilor, sistemul cercetare, transfer de know-how și extensiune, promovare pe piață și dezvoltarea lanțurilor scurte de aprovizionare ș.a.

- Atenuarea disparităților sociale, prin sprijinirea și diversificarea surselor de obținere a veniturilor

Programul prin măsurile sale va contribui nemijlocit la crearea premiselor pentru o bună și sustenabilă dezvoltare a vieții economice în mediul rural. Diversificarea surselor de venit prin susținerea activităților non-agricole va crea noi oportunități de dezvoltare și încurajare a beneficiarilor din mediul rural de a rămâne și contribui prin implicare în deciziile privind modul și direcțiile de dezvoltare ale comunităților.

Susținerea activităților necesare post-recoltării, transformării și procesării producției agricole va contribui la obținerea de produse cu valoare adăugată, ce respectă cerințele de calitate și siguranță, răspunzând nevoilor pieței, de diversificare și dezvoltare a categoriilor de activități economice, contribuind la obținerea de venituri suplimentare și redresarea situației financiare a populației.

Adoptarea măsurilor necesare pentru asigurarea transferului de cunoștințe și stimularea reînnoirii generaționale ce creează bazele viitoare de dezvoltare și demarare a noi perspective privind atragerea și desfășurarea activităților în condiții propice la nivel comunitar.

- Eficientizarea și departajarea alocării tipurilor de sprijin în vederea aplicării practicilor benefice pentru mediu, de adaptare la schimbările climatice și de favorizare a categoriilor de beneficiari ce necesită o atenție sporită pentru a performa

Acordarea și direcționarea sprijinului investițional categoriilor ce necesită consolidare contribuie la menținerea oportunităților economice și activității anumitor categorii de populație din zonele rurale și la implementarea principiului de a nu lăsa pe nimeni în urmă.

Integrarea lanțurilor agroalimentare cât mai aproape de producători, facilitarea condiționării și a procesării producției primare astfel încât distribuirea veniturilor să fie realizată preponderent în partea de producție, va contribui la asigurarea echității veniturilor și reducerea riscurilor de abandon a activității de producție din cauza veniturilor insuficient asigurate .

Integrarea economică a micilor producători, supuși vulnerabilității și presiunilor, constituie o provocare ce necesită a fi rezolvată în vederea dezvoltării și consolidării rolului și potențialului economic în cadrul mecanismului agroalimentar. Susținerea fermelor de familie și orientarea acestora către piață prin valorificarea potențialului și plusului de

producție obținut și o mai bună competitivitate și organizare în raport cu producătorii deja competitivi/comerciali va conduce la întărirea securității alimentare.

Stimularea implementării soluțiilor de adaptare și de consolidare a rezilienței la schimbările climatice, precum și a practicilor benefice pentru mediu va fi realizată inclusiv prin condiționarea utilizării în cadrul proiectelor a măsurilor ce țin de diminuarea consumurilor de apă și alte categorii de in-put-uri prin adoptarea practicilor moderne de producție în concordanță cu cerințele impuse.

Necesitatea existenței și asigurării unui sistem performant de formare profesională în agricultură contribuie la rezolvarea problemei ce ține de profesionalizarea producătorilor, sustenabilitatea producției și creșterea randamentelor financiare obținute prin aplicarea soluțiilor inovatoare. Sistemul va acoperi toată paleta de formare, de la învățământ agricol liceal până la formare profesională continuă și transfer de cunoștințe.

- Consolidarea poziției pe piață a producătorilor prin formele de organizare comune

Organizarea producătorilor agricoli în diferite forme de organizare precum: grupurile, organizațiile, asociațiile și cooperativele de producători au un rol esențial în promovarea intereselor lor, eficientizarea activității, asimilarea noilor tehnologii și practici de producere și în diminuarea dezavantajelor structurale pe care le au în raport cu marii comercianți, atât la nivel național cât și internațional. Consolidarea producătorilor agricoli pe lanțul valoric reprezintă un avantaj inclusiv pentru consumatorul final, care va beneficia de diminuarea costurilor de distribuție și de apropierea de producător, facilitând încrederea asupra originii și calității mărfurilor comercializate.

Programul va asigura un cadru de reglementare și financiar favorabil dezvoltării și funcționării formelor asociative și de priorizare a acestora în accesarea diferitelor forme de sprijin în cadrul măsurilor prevăzute. Formele de sprijin avute în vedere au ca scop o coagulare cât mai amplă a producătorilor în diverse forme de asociere. Acestea urmează a fi valorificate și integrate în cadrul sistemului de implementare a politicilor, ca măsură de eficientizare și catalizare a impactului. În cadrul programului, promovarea asocierii producătorilor constituie un deziderat cheie în alocarea finanțărilor și asigurarea eficienței implementării măsurilor cuprinse.

4. Scopul elaborării documentului de politici publice

În contextul analizei situației actuale în sector, se constată o schimbare a ipotezelor și o necesitate de ajustare a abordării prin considerarea evoluțiilor intrinseci și a provocărilor de dezvoltare pentru sectorul agroalimentar și zonele rurale, de consolidare a integrării practicilor și experienței Uniunii Europene și respectiv, apare necesitatea de a revizui obiectivele și măsurile pentru a asigura o dezvoltare durabilă a sectorului agroalimentar și a zonelor rurale.

Drept consecință, Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare a elaborat o nouă Strategie de dezvoltare agricolă și rurală pentru perioada 2023-2030, și a inițiat elaborarea unui program unic de implementare a Strategiei. Noul program se va baza pe rezultatele evaluării critice a nivelului de atingere a obiectivelor precedente, eficienței măsurilor implementate, a cadrului instituțional și regulator dezvoltat, proceselor din sector și provocărilor de dezvoltare, evoluției practicii europene și va propune o viziune integrată, precisă, bazată pe o abordare comprehensivă, obiective definite și măsurabile.

Conceperea unui Program unic urmărește obiectivul de a asigura o viziune strategică și un cadru unic de implementare, sinergică și cuprinzătoare, în corespundere cu practica statelor europene și bazată pe principiile de formare a politicii comune agricole a Uniunii Europene. Documentul va integra, ordona și prioritiza proiectele de programe strategice sub-sectoriale elaborate în cadrul Ministerului și va asigura o acoperire în ansamblu, sincronizată în timp pe toate subdomeniile.

Elaborarea Programului va fi implementată în bază participativă. Va fi susținută și facilitată participarea reprezentanților părților interesate în vederea dezvoltării unei înțelegeri comune cu privire la activitățile și intervențiile necesare.

Obiectivele și acțiunile stabilite vor urma logica SMART (specific, măsurabil, atins, relevant și limitat în timp), progresul implementării urmând fi măsurat în mod obiectiv, utilizând indicatori calitativi și cantitativi, delimitați în timp.

Programul va urmări atingerea obiectivelor generale ale SNDAR 2023-2030, prin stabilirea unor obiective specifice care să stabilească ariile de acțiune pe termen mediu, în conformitate cu direcțiile prioritare ale SNDAR 2023-2030 și măsurile necesare.

O.G. 1 Fortificarea potențialului sectorului agricol primar și promovarea practicilor agricole inteligente, durabile și reziliente la schimbările climatice

O.S. 1 Creșterea eficienței, durabilității și competitivității sectorului vegetal, consolidarea aplicării resurselor inovative prin transfer de know-how și soluții tehnologice actualizate adaptate la schimbările climatice.

O.S. 2 Asigurarea sprijinului necesar sectorului vitivinicol prin replantarea/reconversia cu soiuri solicitate și adoptarea tehnologiilor și practicilor conforme cerințelor de climă și de consum, extinderea și modernizarea capacităților de procesare precum și intensificarea acțiunilor de promovare și marketing.

O.S. 3 Creșterea capacităților și a performanței de producție zootehnică, ce respectă normele de biosecuritate și contribuie la asigurarea securității alimentare, precum și dezvoltarea lanțului de procesare și valorificare, în condiții de conformare la normele comunitare de siguranță alimentară.

O.S. 4 Dezvoltarea cadrului legal și a politicilor de sprijin necesare consolidării rezilienței și competitivității sectorului de acvacultură și de procesare a peștelui cu acoperirea întregului ciclu de producere, în concordanță cu obiectivele de mediu și dezvoltare rurală.

O.S. 5 Dezvoltarea infrastructurii de depozitare și condiționare a producției agricole primare prin asigurarea suportului investițional, preponderent a grupurilor de producători, și corelat cu capacitatea maximă de producție a acestora

O.S. 6 Promovarea implementării tehnicilor de conservare și valorificare sustenabilă a resurselor de apă, finanțarea amenajării/reabilitării infrastructurii de irigații și de achiziție a echipamentelor specifice.

O.S. 7 Susținerea utilizării tehnologiilor agricole digitale în cadrul fermelor și încurajarea cooperării pluri-parteneriale între domeniile de învățământ, cercetare, extensiune rurală, producători și furnizori de tehnologii (componente ale AKIS).

O.S. 8 Impulsionarea și susținerea aplicării principiilor bioeconomiei în producerea agricolă și a economiei circulare pe întreg lanțul valoric agroalimentar, prin valorificarea resurselor locale și implementarea prin intermediul strategiilor de dezvoltare comunitară.

O.S. 9 Extinderea și încurajarea aplicării principiilor agricole ce contribuie la protejarea biodiversității, apei și solului, gestiunea sustenabilă a resurselor, promovarea practicilor prietenoase față de mediu și valorificare a resurselor naturale degradate.

O.S. 10 Susținerea extinderii agriculturii ecologice, cu efect asupra protejării mediului și obținerii de produse cu valoare adăugată, prin adaptarea cadrului de reglementare la legislația Uniunii Europene și stabilirea unui sistem de sprijin eficient atât pentru perioada de conversie cât și post-conversie.

O.S. 11 Promovarea autonomiei și performanței energetice a fermelor și a unităților de procesare în baza valorificării tipurilor de resurse regenerabile disponibile, în sinergie cu principiile bioeconomiei și economiei circulare.

O.S. 12 Modernizarea și consolidarea dotării tehnice, infrastructurii, capacității și rolului institutelor de învățământ și a organizațiilor de cercetare și inovare din domeniul agroalimentar pentru asigurarea nevoilor actuale și reale de dezvoltare, implicit transferul rezultatelor obținute în circuitul economic (componente ale AKIS).

O.S. 13 Asigurarea funcționalității sistemului de consiliere și transfer de informații în vederea oferirii și dezvoltării de tehnici și cunoștințe adaptate necesităților actuale ale fermierilor și pentru integrarea celor mai bune practici de organizare și funcționare în domeniul agricol (componente ale AKIS).

O.G. 2 Dezvoltarea industriei alimentare și diversificarea piețelor

O.S. 1 Asigurarea suportului și a investițiilor în vederea creșterii numărului entităților antrenate și de consolidare a capacităților de procesare în vederea valorificării materiei prime, diminuării exportului aferent, și a importului de produse cu valoare adăugată înaltă pe întreg lanțul valoric agroalimentar .

O.S. 2 Stabilirea cadrului legal și financiar favorabil creării, funcționării și dezvoltării formelor asociative de organizare a activității producătorilor, asigurarea coeziunii și formarea capacității de reprezentare și negociere în cadrul pieței.

O.S. 3 Fortificarea conexiunii între sectorul agroalimentar și diasporă prin valorificarea potențialului de producție intern către zonele de rezidență a diasporei, acordarea posibilității de reintegrare prin dezvoltarea afacerilor în domeniul agroalimentar, și inserția pe piața muncii.

O.S. 4 Dezvoltarea și punerea în aplicare a politicilor și soluțiilor instituționale de promovare a produselor agroalimentare, creșterea vizibilității și aprecierii lor în rândul consumatorilor, și sporirea cotei pe piețele externe țintă și pe piața internă.

O.S. 5 Dezvoltarea și consolidarea sistemelor și mențiunilor de calitate în conformitate cu practica europeană în ceea ce privește certitudinea și sporirea aprecierii acestora de către consumatori, integrarea și creșterea rolului lor în politica de promovare pe piață a produselor agroalimentare.

O.S. 6 Creșterea ponderii producătorilor care participă, inclusiv prin forme asociative de organizare, la valorificarea mijloacelor de dezvoltare a lanțurilor alimentare scurte și promovarea acestora, contribuind la creșterea veniturilor producătorilor și punerea pe piață a unei game variate în concordanță cu nevoile consumatorilor.

O.G. 3 Susținerea unei dezvoltări socio-economice rurale durabile

O.S. 1 Ameliorarea infrastructurii de interes comunitar în extravilanul localităților rurale în vederea îmbunătățirii conectivității și facilitarea desfășurării activităților economice.

O.S. 2 Extinderea surselor de venit și creșterea cuantumului acestora aferent populației din spațiul rural prin încurajarea și diversificarea activităților productive non-agricole, serviciilor, inclusiv de valorificare a domeniilor adiacente agriculturii și de interconectare economică a comunităților.

O.S. 3 Stabilirea unui cadru de reglementare favorabil și măsuri de sprijin dedicate pentru dezvoltarea oportunităților economice și afacerilor în spațiul rural, de promovare a incluziunii sociale, reînnoirii generaționale și rezilienței economice a populației.

O.S. 4 Stimularea abordării LEADER, întru sporirea implicării populației, inclusiv a celor din diasporă, în planificarea și implementarea activităților menite să asigure dezvoltarea comunităților rurale și a coeziunii economice și sociale a acestora.

O.G. 4 Asigurarea transpunerii Aquis-ului UE și implementarea progresivă a acestuia în domeniul agriculturii, dezvoltării rurale și siguranței alimentare

O.S. 1 Dezvoltarea unui cadru instituțional armonizat și consolidat în conformitate cu necesitățile și prioritățile reieșite din procesul de integrare europeană și a celor naționale în domeniul dezvoltării sectorului agroalimentar și a zonelor rurale.

O.S. 2 Ajustarea infrastructurii de control a calității și siguranței alimentelor prin armonizarea legislației UE, dezvoltarea capacității de analiză și control în baza priorităților naționale, în vederea consolidării sistemului de sprijin necesar asigurării conformității.

O.S. 3 Dezvoltarea sistemelor informaționale integrate, ajustarea mecanismului de subvenționare și pregătirea pentru implementarea programelor europene de preaderare, în conformitate cu cerințele și principiile de finanțare a Politicii Agricole Comune.

O.S. 4 Punerea în aplicare a mecanismelor de intervenție necesare reglării pieței agricole în vederea creșterii posibilității de ajustare în situații de instabilitate sau schimbare a pieței, în concordanță cu regulile de funcționare a Politicii Agricole Comune.

În procesul de elaborare, după necesitate, va fi asigurată o ajustare a obiectivelor specifice în baza rezultatelor procesului de consultare, de stabilire a indicatorilor și țintelor sau după estimarea costurilor și surselor de finanțare, asigurându-se tangibilitatea acestora.

Programul va consolida apropierea sistemului de gestiune, politicilor și legislației de cel al Uniunii Europene, alinierea la obiectivele PAC și va asigura o bază pentru racordarea la modul de gestionarea a fondurilor de preaderare.

5. Concordanța cu SND

Programul unic de implementare, ca document de politic pe termen mediu, derivă din SNDAR 2023-2030 și contribuie la implementarea acesteia prin detalierea și concretizarea acțiunilor ce urmează a fi realizate în perioada 2023-2026. Ambele documente reprezintă parte integrală a cadrului național de planificare strategică, dezvoltând obiectivele, direcțiile și intervențiile prioritare, indicatorii și țintele SND, în particular pe domeniul ”agricultură și dezvoltare rurală”, în conformitate cu domeniile de activitate atribuite Guvernului prin Legea 136/2017.

Corespunzător SND și SNDAR, Programul urmărește inclusiv realizarea în contextul național al Acordului de Asociere Republica Moldova – Uniunea Europeană, a angajamentelor care derivă din statutul de țară-candidat pentru aderarea la Uniunea Europeană și a Agendei pentru Dezvoltare Durabilă 2030.

Programul este racordat la prioritatea de dinamizare a procesului de apropiere de Uniunea Europeană, considerând aquis-ul comunitar și experiența europeană în determinarea soluțiilor privind consolidarea cadrului instituțional și de implementare, a sistemului de politici și regulator, precum și în stabilirea măsurilor și acțiunilor de adresare a necesităților de dezvoltare. Programul va consolida apropierea politică și legislativă de Politica Agricolă Comună și va considera obiectivele inițiativelor Pactului Verde European, în special a Strategiei ”De la fermă la Consumator” și a Strategiei UE în domeniul biodiversității pentru 2030.

Prin intermediul Programului va fi asigurată o contribuție nemijlocită la atingerea obiectivului general (OG) 1 „Creșterea veniturilor din surse durabile și atenuarea inegalităților”, OG2 „Îmbunătățirea condițiilor de trai”, OG4 „Ridicarea nivelului de cultură și de dezvoltare personală”, obiectivul general 10 ”Asigurarea unui mediu sănătos și sigur” ale SND. Programul asigură un cadrul de implementare sinergic Planului Național de

Dezvoltare 2023-2025, dezvoltă și extinde acțiunile necesare a fi implementate pentru atingerea obiectivelor SND 2030 și SNDAR 2023-2030.

Rolul și impactul Programului este determinat de importanța social-economică a sectorului agroalimentar, ponderea înaltă a populației și a zonei rurale în total populație și suprafață a țării, gradul înalt de focusare a problemelor și vulnerabilităților pe aria de intervenție a SNDAR și respectiv a Programului, efectul determinant al politicilor și intervențiilor în domeniul agriculturii și dezvoltării rurale asupra atingerii obiectivelor SND.

Programul va contribui la dezvoltarea economiei sociale, reducerea sărăciei și vulnerabilităților, consolidarea factorilor de creștere economică și dezvoltare socială în zonele rurale, și diminuare a inegalității de gen. În baza principiului dezvoltării durabile, va fi urmărită diversificarea oportunităților economice, îmbunătățirea nivelului de trai, condiției sociale și calitatea vieții populației rurale, accesului la infrastructura fizică și utilitățile publice.

Creșterea investițiilor în sectorul agroalimentar și în infrastructura rurală, dezvoltarea sub-sectorului de procesare, industriei alimentare și serviciilor vor asigura majorarea oportunităților economice în zona rurală, productivității, a veniturilor populației, inclusiv în baza creșterilor salariale, și va contribui la consolidarea bunăstării, rezilienței populației, reducerii ponderii angajării neformale în rândul populației rurale și diminuarea a exodului acesteia din mediul rural.

Programul se va baza pe considerarea rolului sectorului agricol în asigurarea coeziunii sociale, teritoriale și a sustenabilității localităților rurale ca loc de trai, de muncă sau de timp liber. Va fi asigurată sinergia și valorificarea conexiunilor între sectorul agricol, domeniul de promovare și conservare a valorilor și patrimoniului cultural, și oportunitățile de diversificare a economiei locale, inclusiv prin dezvoltarea turismului. Adoptarea măsurilor necesare pentru asigurarea formării și transferului de cunoștințe, reînnoirii generaționale vor crea bazele viitoare de dezvoltare și noi perspective privind atragerea și desfășurarea activităților în condiții propice la nivel comunitar.

Programul prin măsurile sale va contribui nemijlocit la crearea premiselor pentru o bună și sustenabilă dezvoltare a vieții economice în mediul rural. Diversificarea surselor de venit prin susținerea activităților non-agricole va crea noi oportunități de dezvoltare și încurajare a beneficiarilor din mediul rural de a rămâne și contribui prin implicare în deciziile privind modul și direcțiile de dezvoltare ale comunităților.

Prioritizarea dezvoltării agriculturii ”verzi” va contribui pe de o parte la alinierea la abordarea Uniunii Europene de dezvoltare a unui sistem agricol sustenabil, iar pe de altă parte răspunde provocărilor și necesităților naționale privind reducerea amprentei sectorului asupra mediului și a climei, de consolidare a rezilienței sistemelor alimentare și asigurare a securității alimentare, în particular prin reducerea vulnerabilității la schimbările climatice, și va asigura bazele tranziției către o sustenabilitate competitivă a sectorului.

Va fi facilitată dezvoltarea agriculturii cu impact redus asupra mediului și promovate practici agro-tehnologice adecvate menite să asigure diminuarea degradării și restabilirea resurselor naturale, în particular de sol și apă, consolidată reziliența sectorului agricol la schimbările climatice, precum și contribuția sectorului agricol la asigurarea unui mediu

sănătos prin sporirea biodiversității culturilor, implementarea tehnologiilor de producere prietenoase mediului, restabilirea fâșiilor de protecție în cadrul exploatațiilor.

6. Concordanța cu cadrul bugetar pe termen mediu

Implementarea Programului va fi asigurată prin intermediul mecanismelor CBTM, care vor fi actualizate cu nominalizarea proiectelor formulate pe baza obiectivelor, acțiunilor și perioadelor de timp propuse în Program. Pentru implementarea Programului sunt considerate următoarele programe/subprograme bugetare:

Program 51 – Dezvoltarea agriculturii, subprogramele:

5101 – Politici și management în domeniul agriculturii, dezvoltării regionale și mediului;

5102 – Dezvoltarea durabilă a sectoarelor fitotehnie și horticultură;

5103 – Creșterea și sănătatea animalelor;

5104 – Dezvoltarea viticulturii și vinificației;

5105 – Subvenționarea producătorilor agricoli;

5106 – Securitate alimentară;

5107 – Cercetări științifice aplicate în domeniul agriculturii, în direcția strategică „Biotehnologie”;

5108 – Sisteme de irigare și desecare.

Programul va fi corelat cu cadrul bugetar pe termen mediu, estimându-se costurile de finanțare pentru acțiunile/măsurile de politici, fiind propuse și sursele alternative de finanțare a acestuia, identificarea partenerilor de finanțare, acoperind astfel nevoile financiare pentru atingerea tuturor obiectivelor propuse.

Sursa principală de finanțare este Fondul Național de Dezvoltare a Agriculturii și Mediului Rural (FNDAMR), aprobat anual prin legea bugetului de stat. Gestionarea resurselor FNDAMR, precum și a resurselor partenerilor de dezvoltare alocate pentru măsurile de intervenție în agricultură va fi efectuată prin intermediul Agenției de Intervenție și Plăți pentru Agricultură, iar în cazul unor proiecte finanțate din surse externe – prin intermediul unităților de implementare a proiectelor.

7. Concordanța cu prioritățile guvernamentale și celelalte documente de planificare și de politici publice

Program național pentru dezvoltarea sectorului agroalimentar și a zonelor rurale pentru perioada 2023-2026 este documentul care planifică activitatea Guvernului pe termen mediu în vederea operaționalizării prevederilor Strategiei Naționale de Dezvoltare Agricolă și Rurală 2023-2030, și respectiv a Strategiei naționale de dezvoltare „Moldova Europeană 2030”, Programului de activitate al Guvernului „Moldova prosperă, sigură, europeană”, Planului Național de dezvoltare pentru anii 2023-2025, și a angajamentelor internaționale, inclusiv Acordul de Asociere Republica Moldova – Uniunea Europeană, Agenda de Asociere RM-UE 2021-2027, angajamentele care derivă din statutul de țară candidat pentru aderare la UE și Agenda de Dezvoltare Durabilă 2030.

Eficiența și maximalizarea impactului atingerii obiectivelor și măsurilor Programului va fi asigurată prin coroborarea lor cu cele stabilite în cadrul altor documente sectoriale de dezvoltare strategică pe domeniul economic, dezvoltare regională, mediu, învățământ, protecție socială, energetic, cultură și turism.

Programul va fi corelat și va detalia acțiunile propuse pentru atingerea obiectivelor politice în domeniu, stabilite conform Programului de activitate a Guvernului „Moldova prosperă, sigură, europeană” privind Prioritatea I ”Dezvoltarea economică”, Priorității V în special pe domeniul ”Agricultură și Industrie Alimentară”, ”Economie și Digitalizare” și ”Mediu”.

Programul se aliniază și va asigura realizarea prevederilor Acordului de Asociere dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană (UE), și anume a Capitolului 12 ”Agricultură și dezvoltare rurală,, a Titlului IV ”Cooperarea economică și alte tipuri de cooperare sectorială”, și va contribui la atingerea obiectivelor Capitolului 4 ”Măsuri sanitare și fitosanitare” a Titlului V ”Comerț și aspecte legate de comerț”. Corespunzător, Documentul va asigura atingerea priorităților Programului de asociere dintre Uniunea Europeană și Republica Moldova 2021-2027 pe domeniile corespunzătoare Acordului.

8. Perioada planificată pentru elaborarea documentului de politici publice

Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare își propune realizarea procesului de elaborare și aprobare a Programului național pentru dezvoltarea sectorului agroalimentar și a spațiului rural pentru perioada 2023-2026 perioada mai – septembrie 2023.

9. Părțile implicate

Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare (MAIA) va fi instituția responsabilă de elaborarea și promovarea Programului. După aprobarea sa, MAIA va fi responsabil și de monitorizarea, raportarea și implementarea Planului de acțiuni. La toate etapele de elaborare ale Programului, conținutul va fi consultat cu actorii principali din domeniile de acoperire ale Programului, și anume: asociațiile de producători, consultanți și experți liber profesioniști, reprezentanți ai mediului de afaceri și cel academic, reprezentanți ai administrațiilor publice locale, comitetele consultative sectoriale și alte persoane interesate de acest document.

Programul va fi consultat și Ministerele și alte Autorități Publice Centrale, în special: Cancelaria de Stat, Ministerul Finanțelor, Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării, Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale, Ministerul Educației și Cercetării, Ministerul Energiei, Ministerul Mediului, Ministerul Muncii și Protecției Sociale, Agenția Națională pentru Siguranța Alimentelor.

Ministerul va beneficia de asistența partenerilor de dezvoltare în elaborarea documentului și va asigura o consultare extinsă cu aceștia în vederea atingerii unei sinergii maxime a activităților în domeniul dezvoltării sectorului agroalimentar și a zonelor rurale.